

Connemara gure bihotzetan nobela barneko ipuinen azterketa

LEIRE LOPEZ-GIL PECIÑA

Atarikoak

Artikulu honetan Julen Gabiriaren *Connemara gure bihotzetan* eleberraren irakurketa bat proposatuko dut nobelaren barnean tartekatzen diren ipuinen bidez. Ipuinek, lotura estua dute eleberriarrekin, eta beraz halek irakurriz nobelan esandakoaren osotasuna ikus dezakegu.

Hauxe litzateke nobelaren laburpena: Txemaren bidaia fisiko eta psikikoa kontatzen da eleberrri honetan. Txemaren neska, Eider, auto istripu batean hiltzen da eta honek ezin izan du heriotza gainditu. Gainditu ahal izateko neskak aurreko urtean Irlandara egindako bidaia pausoz pauso errepikatzea erabakitzen du honek diskete batean bere egunerokoa idatzi zuela jakin eta gero. Eiderrek diskete horretan idatzi dituen pasarteak pasahitza azpian gorde ditu eta bidai horretan Txemak bilatu nahi duena, bere lasaitasunaz gain, gako horiek dira. Bidaia aurrera joan ahala, mutila gakoak aurkitzen doa baina ez du berak espero zuena aurkitzen, bere neska idealizatuza zeukala ikusten du eta bidaia amaitzerakoan idealizazio hau erabat zapuztuta izango du.

Ondorioz, ipuinetan ere ildo hau ikusi ahal izango dugu, bere neskaren "mitoaren erorketa" horren prozesua eta mutilaren barne bidaia ipuinetan islatuta agertuko dira besteak beste. Horregatik, lanaren amaieran atal berezi bat eskainiko diot gai honi ipuinetan ageri diren ezaugarri guztiak bateratuz.

Azterketarekin hasi bano lehen, ipuinen eta eleberriaren arteko loturak egingo ditut. Ondoren, ipuinetan jorratzen diren hainbat gai landuko ditut; eta azkenik, ondorio bezala, neskaren "mitoaren erorketa" alpatuko dut gai nagusi gisa, edo nobelaren azken puntuko mezu nagusi gisa. Nobelak bilatzen duen azken esanahia, eta beraz horregatik hara zuzentzen direnez nobelako hari guztiak aurrerago hainbat galen inguruan jorratutako bideak erakusten duen bezala. Eleberrian neskaren irudi perfektua ezabatu egiten da eta honek biltzen dituen sentipen guztiak ipuinetan islatzen dira.

Ipuinen eta eleberriaren arteko loturak:

Hasteko, ipuinak eleberria bera indartzeko dira; beraz, lotura ugari ikus ditzakegu bi genero hauen artean. Esan bezala, eleberriaren kapitulu bakoitzaren amaieran ipuin bat ageri da, eta modu inplizitu edo esplizituan kapituluan agertu diren sententziak berpiztera eramaten gaitu.

Hori hobeto azaldu ahal izateko, kapitulu bakoitza dagokion ipuinarekin lotzen saiatuko naiz. Hala ere, lotura zehatzak *ipuin* arteko *ezaugarriak* atalean alpatuko ditut.

Lehenengo kapituluan Eiderrek bidaia egitea erabakitzen du. Bere egungo bizitzarekin pozik ez dagoela ikusi du, hortaz, etorkizun, edo hilabete hobe baten bila behintzat abiatzen da. Lehenengo ipuinean ere sententzia bera azaltzen da. Emakume batek bere familiarekin kanpora joan behar du etorkizun hobe baten bila. Herri aldatetarako bi arrazoi ezberdin daude, hau da, aldatetara behartzen duena ezberdina da eleberrian eta ipuinean, baina azkenean, hutsune bat betetzeko asmoz hasitako bidaiak dira biak.

Hurrengoan, Txemak bere bakardadea adierazten du, inmensitate eta honen moduko kontzeptuak nolakoak diren asmatzen saiatzen da. Jarraian datorren ipuinean ere bakardadea da sentimendu nagusia. hamalau urteko mutil gazte batek sentitzen duen bakardadea hain zuzen ere, maite duen neska ondoan ez daukalako. Berriz ere bi egoera ezberdin, baina sentimendu berdina.

Ondoren, Huesca eta Lleida bitarteko errepide batean gertatutako ipuina ageri zaigu. Ipuineko protagonistak ez zuen errepidearen

tarte horretan gelditu behar, baina ustekabeko gertakizun batek eraginda geratu egiten da. Bertan urperatutako herri bat ikusten du eta bertan bizitakoa eta ikasitakoak harrিতා uzten du. Kapituluaren ere, ustekabearen, pentsatuta ez zeukan herri batean geratzen da. Bestetik, ipuineko protagonistak iraganean galduta dagoen agure bat topatzen du, eta Txemak, kapitulu honetan iraganari buruz pentsatzen du.

Laugarren kapituluaren eta ipuinaren artean ez dago besteetan egin den horrenbesteko loturarik, baina dagoena aipatzea merezi duela uste dut. Haur jaiogabe bati bere bizitza planifikatzen diote ipuinean. Ume honek, jaiostean, ikusi duena gogoko ez duela somatzen du; beraz aurkitu dudana lotura bakarria Txemaren kuriositatearen ondorioz berak Irlandarako bidaiara egiteaz damutzea da. Haurrak eta Txemak zerbait ona egongo zela uste zuten, beti horrela esan izan zaielako. Hala ere, momentua heldutakoan txarrerako izan dela konturatu dira, are gehiago, horrekin bizi behar dutela konturatu direnean.

Beste ipuin honetan perikito baten jokabide psikologikoa aztertzen da. Perikitoari aurrean ispilu bat jartzen diote, eta hau aurrean duen bitartean ez du beste ezer ikusten. Amaieran perikitoa hilda agertu da bere isladarekin borrokan egon eta gero. Eleberrian, Txemak Eider eta bera pertsona bakarria zirela uste zuela aipatzen du, eta perikitoari gertatu zitazion bezala, hasieran liluratuta zegoen bere isladarekin, baina dena ez da guk nahi dugun bezala. Hau da, Txemak Eider beste modu batekoa zela pentsatzen zuen, baina azkenean ikusi nahi ez zuenak aurpegian eztanda egin dio min handia sortuz.

Seigarren ipuinean, pertsonen hartutako erabakiak kanpoko faktore batek eragindakoak direla aipatzen da. Eiderrek ez ditu bere kabuz erabaki gertatzen zaizkion gauzak, nahiz eta Txemak, berak sentitzen duen amorrugatik horrela dela pentsatu. Bestalde, ipuinean sistemaren menpe bizi garela garbi geratzen da, eta Txemak ere gizarte honek ezartzen duen sistematik ezin da atera; Eiderrek bizitakoak onartu ezin dituelako. Ipuinean, kartzelatik alde egiten duten presoek ezer ez daukatela ikusten dutenean kartzelara bueltatzen dira babes bila. Txemak ere, ezer ez zeukala pentsatzen duenez, babes bila bere betiko lagun bati deitzen dio.

Azkenik, zazpigarren ipuinean oilar bat bere eginbeharra bete ezin duenez bere buruaz beste egiten salatzen da. Eleberrian ere Txema bere buruaz beste egiten salatzen da, gainera berarekin beste neska bat ere eramaten salatzen da. Ematen du Txemak Irlandan bizitakoarekin ez duela aurrera jarraitu nahi. Beraz, ipuin honen laguntzaz suizidioaren arrazoia uler dezaket; Txemak bere eginbeharrak amaitu ditu edo eta badaki ezin izango dituela inoiz bete, beraz, oilarrek bezala, bere buruaz beste egitea erabakitzen du. Hala ere ez dute lortzen ez Txemak ezta oilarrek ere beraien bizitzarekin bukatzea.

Ipuinen arteko ezaugarri komunak:

Ipuin bakoitzaren azterketa egin eta gero, ipuinek beraien artean dituzten ezaugarri komunak aztertuko ditut. Ipuinek, sarreran esan dudana bezala, eleberriarekin zerikusi handia daukate, hortaz, eleberriak dituen ezaugarriak dira ipuin gehienek jorratzen dituzten gaiak.

Atal honetako aztergaiak honako hauek dira: izenbururik ez edukitzea, ipuin bakoitzaren hasierako argazkia, emakumearen irudia, gizonaren irudia, etsipena, amorrua, heriotza eta ezezagunarekiko azaltzen den erakargarritasuna.

Izenbururik eza

Ipuin guztiak izenbururik gabe azaltzen dira, nire ustez, eleberriaren istorioaren barruan hobeto txertatzeko. Ipuina dela badakigu beste letra mota batekin azaltzen delako. Ipuinek eta eleberriak oso lotura estua dute eta beraien artean salto handirik ez egoteko ez daukate izenbururik.

Ipuinen hasierek, bestalde, neurri batean, eleberriaren sintesia eskaintzen digute. Izenburua egongo balitz, hauek beteko lukete hasierek betetzen duten funtzio bera, hau da, eleberriaren sintesia egingo lukete. Hala ere, hau hipotesi bat besterik ez da.

Hasierako argazkia

Golan esan dudana bezala, ipuin bakoitzaren hasieran argazki bat agertzen zaigu. Argazki hau ondoren datorren ipuinaren isla izango litzateke. Ez da apaingarri hutsa, argazkiak oso adierazgarriak dira.

Alpatu dudan bezala, kapitulu bakoitzaren atzetik dator ipuina eta bi hauek batzeko, argazki bat tartekatzen da.

Ipuinak aurretik daukan kapituluarekin oso lotura estua mantentzen du, litekeena da, bi hauen arteko zubia izatea. Gainera, argazkiak erreferentzia zuzena egiten dio ipuinari, eta ipuinak, neurri batean, aurreko kapitulua islatzen badu, bi genero hauek batzeko erabilitako elementutzat jo ditzakegu.

Hobeto azaltzeko argazki batzuen eta ipuinen arteko lotura egingo dut. Ipuinean ere alde egitera doan emakume bat daukagu. Ipuin honetan objektuen galera garbi ikus daiteke irudi honetan bezala. Herritik hirirantz doaz eta herriarekin zerikusia duen guztia nola galtzen den ikusten dute trenaren leihotik begiratzerakoan. "*Paisaiak eskaintzen zuen edozein puntutan finkatzen zen haren begirada, gure giblean desagertu arte jarraitzen zioan aipatutako puntuari, gero eta beldur aurpegi handiagoz*" beraz, istorio honek aldaketa erakusten du. Inoiz ez da bueltatuko hasierako egoerara. Amaiera hau egoera berri baten lehenengo bizipena da eta landa gunea atzean utzi dutela garbi geratzen da nahiz eta erabaki desatsegina izan beralentzat. Lehen argazkian, esan bezala, neskato bat ageri da bide batetik urruntzen bere gauza guztiak gainean dituela, eta gauza horiek hartuta alde egitera doa. Ipuinean ere pertsonaiak urruntzen doaz, alde egiten dituzten gauza guztiak hartuta. Laugarren ipuinean ere oso argazki esanguratsua ageri da; utero baten ekografia ematen du, haur bat ageri da leku ilun batean. Ipuina irakurtzerakoan ere irudi hau behin eta berriro errepikatzen da, beraz, ipuinaren alderik adierazgarriena agertzen da argazkian islatuta ipuinaren zati garrantzitsu bat haur jaio gabe batek kontaktzen duelako maila autodiegetikoan, baina hirugarren pertsonaia kontaktutako beste zati bat ere ageri zaigu. Hau da ipuinak hasieran kontaktzen duena, eta gero *flash back* baten bitartez haurraren kontakuzuna hasten da. Pertsonaia nagusia haur jaio gabe bat da. Ume honi bizitza planifikatu diote nahiz eta bera jalo gabe egon: "*Jaio gabe zegoen umeak bere bizitza oso neurtuta zuen*". Haurra hasierako egoeran pozik dago, baina aldaketaren, hau da, jaiotzaren, zain dago. Aldaketa hori gertatzen denean, ez da espero duena gertatzen eta ezinegona nagusitzen da. Beste adibide bat azkenengo ipuinarena litzateke. Hilerria izango litzatekeen leku bat azaltzen da, oso leku iluna eta etsipenez beteta. Ipuin honetan ere, argazkiak adierazten duen bezala, he-

riotza oso presente dago, arazo baten aurrean jarraitu ezina azaltzen da ipuinean eta argazkiak ere horrelako zerbait adieraztea du helburu.

Emakumearen irudia

Eleberriaren laburpena egin dudanean, Eider, protagonista, Irlandara bidala egiten azaltzen zaigu. Emakume askea irudikatzen du bidai horrek. Bere bizitzaren parte diren gauza guztiak alde batera uzten ditu bidala egiteagatik.

Ipuinetan ere irudi hau ikus dezakegu. Emakumea da bidala egiten duena, leku batetik bestera joaten dena, ohiko lekutik alde egiten duena. Emakumea ez dago gustura bere bizitzarekin eta ez da "etxean" geratzen garai hobe baten zain. Aldaketaren beharra sentitzen du, eta aldaketa horren bila doa. Adibidez, lehenengo ipuinean (*Artean bideak ere ezezagunak...*), emakume bat ageri da bere semeekin bidalaian. Hauek etorkizun hobe baten bila doaz, emakumeak bere familia hartu eta bidalari ekin dio.

Beste ipuin batean ere neska bai bidaiatzen azaltzen zaigu. Neska horrek urperatutako herri bat aurkitzen du, eta udako lehortea dela eta bistan geratzen da. Herri barrura sartzerakoan etxe bat ikusten du eta bertara jotzen du. Barruan gizon bat dagoela konturatzten da, eta gizon horrek emakume baten zain dagoela kontatzen dio. Emakume horrek herri hartatik alde egin zuen beste leku batera. Ipuin honetan bi emakume ageri zaizkigu, bat inplizituki eta bestea esplizituki. Batak bestearekin ez dauka inongo loturarik, baina biak bidala egin dute zerbait berria aurkitzeko asmoz.

Emakume askearen irudia ageri zaigu eleberrian eta ipuin hauean; arima askea duen baina benetan aske izan ezin den emakumearen irudia. Pertsona bakoitza zerbaitetarako jalo dela ematen du, hau da, txikitatik gizarte honek eginkizun bat egozten digu gutako bakoitzari, eta horrekin ados egon edo ez, aurrera jarraitzea da norberaren eginbeharra. Emakumeel, normalean familia edo bikotekidea zaintzeko eginkizuna ematen zaie. Adibidez, eleberrian garbi ikusten da Eiderrek ez duela Txemarekin jarraitu nahi, baina berari mina ez emateagatik egoera jasangaitz batera heltzen da, bere buruz beste egitera eramaten duen egoerara. Hortaz, bere bizitzako

eginkizuna ezin duenez bete, horrek dakarren presioa ez jasateko bere bizitzarekin amaitzea erabakitzen du.

Gizonaren irudia

Eleberrian esaten den bezala, Txema Eiderren bueltaren zain geratzen da. Eiderrek bakarrik egin nahi zuen bidaia eta Txemak ez du guztiz onartzen.

Ipuin hauetan gizona beti emakumearen menpe azaltzen da, pertsona ahula bezala aurkezten baitzaigu. Emakume batekiko obsesioa adierazten dute gizon hauek hartzen dituzten jokabideek. Adibidez, laugarren ipuinean (*Emakumeak gehiago atzeratu zituen...*) ume jaio gabe baten esperientzia azaltzen da. Ume horrek (gizonezkoa) jaiotzerakoan bere amaren babesa bilatzen du. Amaren barrenera bueltatzeko beharra sentitzen du.

Bigarren ipuinean nabariagoa da emakumearekiko obsesio hori. Mutil gazte bat bere adineko neska batekin obsesionaturik dago. Bakardadea sentitzen du neskarekin ez dagoelako, mutilak berak sortutako menpekotasun hutsa adierazten du bakardade horrek. Istorioa gau batean gertatzen da, mutil gazte bat da protagonista eta gustuko duen neskarekin gertatutakoa kontatzen du. Istorio hau bi espazio nagusitan gertatzen da: Leku publikoa eta pribatua, mutilaren etxea kasu honetan. Bi lekuen artean ezberdintasun handia ikusten da. Leku publikoetan harrotasuna erakutsi nahi du mutilak, sentimendurik edukiko ez balu bezala jokatzeko du. Baina etxera heltzerakoan, gauzak aldatu egiten dira, sentitzen duena argi adieraz dezake bere alderik sentimentalena erakutsiz, benetakoa. Bere etxean bere sentimenduak argiago ikusteko gai da. "*Etxera igo, nano bufoia zela adierazten zioten moztarrok erantzi, eta ohera sartu baino lehenago koaderno bat ateratu zuen mahiko kaxoitik.*" Mutila neskaren atzetik ibiltzen da denbora guztian, bere atentzioa bereganatu nahian. Baina amaieran, etxera iritsi eta koaderno atzerakoan "*eta izan bedi gau honetan zuk idatzitako egunerokoa honela amaitzen den hori...*" idazten du. Nire ustez, bizirik duen egorak inauteri gau honetan nazkatu egin du. Aldaketa baten beharra sentitzen du, baina ez daki nola egin.

Beste ipuin batek ere gizonaren bakardade hori islatzen du. Ipuin honetan (*Huesca eta Lleida bitarteko errepede bat ...*) adineko

gizon bat ageri zaigu bakarrik emakume baten zain. Ipuin honetan, istorio bat beste istorio baten barruan ageri da, neska baten bidaiari eten bat egiten da gizon bakarti baten istorioa kontatzeko. Bi istorio hauek kontrajarriak dira; gizon hau emakume baten zain dago, eta etsiko ez duela dirudi. Meskaren istorioa laua da, aurrera doa; gizonarena, aldiz, behin eta berriro errepikatzen da. Goian esan bezala, ez da kasualitatea gizonak joera errepikakorra izatea, lur jota dagoena, gertatu zena guztiz onartu ezin duena. Ipuina lurperatutako herri batean gertatzen da. Horrelako herriek urtean behin ikusten dute eguzkia. Bizitarik gabeko espazioa da, bizitza kendu dioten herri bat da. Espazio honek denboran atzerantza joatea eragiten du. Herri horretan sartzeak orain dela urteetako gertaerak eta bizitzeko era gogora ekartzen dizkio. Inoiz bueltatuko ez den denbora baten isla da, nahiz eta batzuk horren menpe bizi diren. "... herria agerian geratzen denero, etxe honetara etortzen naiz, neska hura noizbait itzuliko delako. Badakit itzuliko dela. "Atzera begira dago denbora guztian: "... ezkondu ez banaiz neska hura berriz aurkitzeko esperantza dudalako da..". Hemen ere emakumeak "eraginiko" bakar-dadea garbi ikus daiteke.

Hortaz, ipuinek, eleberririk bezala, gizonaren emakumeekiko obsesioa eta menpekotasuna adierazten dute. Ematen du beraien bizitzak emakumerik gabe zentzurik ez daukala, beraien bizitza emakume horren inguruan sortzen delako.

Etsipena

Eleberrian zehar tonu ezkorra nabari da. Eiderren heriotza eta gero dena da ezkorra Txemarentzat eta hau ere ipuinetan ikus daiteke. Bizitzak dituen alderdi txarrak gailentzen dira liburu honetan, bizitza ukatu egiten da. Protagonistek ezin dute aurrera egin, nekatu dira bizi duten egoeraz. Aztertutako atalean, esate baterako, tonu ezkor hori azkenengo ipuinean ikus daiteke. Oilar batek ezin ditu bere betebeharrak egin, orduan, etsipena sentitzen du eta bere bizitzarekin ez jarritzea erabakitzen du Txemak bezala eleberriarren azkenengo atalean. Ipuin honetan inon baino gehiago ikusten da bizitzarekiko etsipen hori, baina orokorrean ipuin guztietan asko ikusten den gauza bat da. Kasu honetan Oilarrak bere buruaz beste egin behar duenean, kanposantura doa, hildakoeekin bat egitera joango balitz bezala. Honek ipuin honetan heriotzak duen garrantzia

azpimarratzen du. "Kanposantuko hormara igo zen, ezin kantatu ahal izateren errua berea zelako". Ipuin hau baserri batean gertatzen da, kanposantu batean, ez-toki batean, ondoan dagoen baserri batean. Ipuinak etsipenaz dihardu eta heriotzarekin zerikusi handia dauka, beraz, ez da kasualitatea kanposantuaren ondoan egotea. Oilarrak bere buruaz beste egin behar duenean, kanposantura doa, hildakoekin bat egitera joango balitz bezala. Honek ipuin honetan heriotzak duen garrantzia azpimarratzen du. "Kanposantuko hormara igo zen, ezin kantatu ahal izateren errua berea zelako". Baina azkenean ez du lortzen bere burua hiltzea, egoera berriaren aurrean aukera txarra egiteak amorrua sorraraziko dio betirako "Eta txarrena zera zen, oilarrak ez zekiela zer zen okerragoa" beraz, hurrengo atalean ikusiko dugun bezala, ipuin honetan amorrua ere nagusitzen da etsipenarekin batera. Lortu nahi duena lortu ez duenez ez du aurrera egin nahi. Ez du egoera eroso horretatik atera nahi, hala ere, ipuin honen amaieran ikusten den bezala, dena ez da guk nahi dugun bezala ateratzen. Gauzak datozen bezala onartu behar dira.

Bestetik ipuinetan txanponaren beste aldea ere ikus dezakegu, hau da, nahiz eta egoera txarra izan ez dago etsipenik, hirugarren ipuinean esate baterako. Ipuin honetan urperatutako herri batean, hau urperatu aurretik bizi zen gizon bat ageri da maite duen neska-
ren bila. Ez da nekatzen, ez da etsipenera inoiz heltzen, urtero lehortea dagoenean herri horretara bueltatzen da neska hori egunen batean ikusiko duelakoan.

Hala ere etsipen hau ez zailo bakarrik Eiderren heriotzari zor. Txemak ez du onartu nahi bere neskalagunak harremanarekin bukatu nahi izatea. Betiko moduan ondo zegoen bion arteko harremana Irlandara joan aurretik. Beraz amorrua ere egongo litzateke istorio honetan.

Amorrua

Ipuinetan ez bezala, eleberrian oso ondo ikus dezakegu amorru honen isla. Txemak ezin du Eiderren jokabidea onartu eta bere eginkizun guztiak amorru honen ondorio dira. Ipuinetan ez da horrenbeste islatzen, baina zenbait adibide aurki ditzakegu. Adibide, bosgarren ipuinean (*bada garai bat jendearen bizitzan...*) amorru hau, neurri batean, pertsona baten edo ipuinaren kasuan, perikito

baten izaera eraldatzen egiten den salakeran datza. Ipuin honetan, lehenengo hausnarketa personal baten ondorioak kontaktzen ditu, eta gero, hausnarketa horrekin zerikusia duen esperientzia bat. Diskurtoaren bigarren zatia emango diot garrantzia, egitura aldetik, bilakaera garbia jasan duelako. Istorioa puntu batean hasten da eta denbora aurrera joan ahala, gauzak aldatzen joango dira *"esperimentua ondo bazihoan, nortasunaren garapen absolutu bat lor zezan perikito horiak"*. Perikitoarekin pertsona horren bizitza islatu nahi da. Espezie bereko izakiekin zer gertatzen zaion aztertu nahi du, eta horretarako, perikitoa erabiltzen du. Ipuian zehar pertsona batek bere espezie bereko izakiekin harremana edukitzeko arazoak dituela aipatzen da, eta esan dudan bezala, perikitoak pertsona horren sentimenduak islatzen ditu. Perikitoak babesa bilatzen zuen kristalezko txoriaren baitan, hau da, bere isladaren baitan, baina ez du inoz aurkitzen. Orduan, perikitoak bestea hil nahian bere burua hiltzen du. Espezie berekoekin egoten ikastea, ikusten dugun bezala, askotan ez da erraza, baina errealitatean, egin beharreko gauza bat da. Bakoitzak bere izaera dauka eta nahiz eta askotan hura aldatzen saiatu inoiz lortzen ez den gauza da. Askotan pertsonak izaeren edo jarrerren aldaketekin obsesionatu egiten gara eta eraldaketa hori lortzen ez dugula ikusita, amorrua dator. Pertsonen jarrerak aldatzen ez gara salatu behar, baizik eta bakoitza den moduan onartzen.

Azkenengo ipuinean ere amorrua ikus daiteke, ez eleberrian beste, baina ikus daiteke; oilarra, protagonista, egunero bezala, inguruan dituen guztiak esnatzera jotzen du. Hala ere, behin eta berriz saiatu arren, bere eztarririk ahotsik ez dela ateratzen ikusten du. Etsipenarekin eta amorruez beteta bere bizitzarekin amaitzea erabakitzen du. Bere buruaz beste egiteko salakera hori gaizki ateratzen zalonez, amorru hori areagotu egiten da oilarra egoera jasangaitz batera bideratuz.

Heriotza

Heriotza oso presente dago liburu osoan zehar, bai eleberrietan, baita ipuinetan ere. Azken finean, eleberriak neska baten azkenengo bizipenak kontaktzen ditu, bere buruaz beste egin baino lehenagoko bizipenak. Ipuinek eleberriaren sentsazioak areagotzen dituzte eta heriotzak uzte duen zapore garratza ere behin eta berriz errepikatzen

dela ikus dezakegu. Bizi denarekin gustura egoten ez denean, amore emanda, amorruez beteta, heriotza da guztiarekin amaitzeko aukera bakarra. Eiderrek bere arazoari ez dio aurre egiten, bere buruaz beste egitera jotzen baitu. Txemak ere antzeko jarrera hartzen du, nahiz eta bere saiakera gaizki atera. Ipuinetan ere honen isla ikus dezakegu. Aurreko puntuan esan dudan bezala, oilar batek, bere eginbeharra bete ezin duenean, bere buruaz beste egitea erabakitzen du. Heriotzaren presioa oso handia da, zure betebeharrak egiteko gai ez zarenean ez dago beste aukerarik, hau da, heriotza da aukera bakarra. Bizitzari beste alde batetik begiratu beharrean, ezarrita daukaten eginkizunei jarraitzea da aukera bakarra, ez dago aldaketarako lekurik; ez behintzat eguneroko bizitza utzi eta beste berri bat hasteko.

Ezezagunaren erakargarritasuna

Azkenengo gaia ezezagunarekiko erakusten den erakargarritasuna da. Ipuinetan eta eleberrian ezezagunak diren gauzak, pertsonak, paisaiak, hiriak, etab. oso erakargarriak aurkezten zaizkigu. Hirugarren ipuinean, adibidez, urperatutako herria agertzen denean, protagonista liluratuta agertzen da. Liburuko pertsonalek, eleberrikoek eta ipuinekoek, ezezaguna dena ezagutu nahi dute. Honek ez du esan nahi ezezaguna maite dutenik, kuriositate edo erakarpen hutsa da. Hala ere, ipuinetan egoera kontrajarri bat ikus dezakegu seigarren ipuinean istorio honetan Kartzelan dauden preso batzuk alde egiten dute, baina kanpoan ezer ez daukatela ikusita, berriz bueltatzen dira sistemak piztu dien beharra asetzeko. "Kartzelan bizitzeko beharra pizten digun sistema...". Hortaz, bi espazioei buruz hitz egin behar dugu; Bi mundu dira, kartzela: askatasun eza; eta kalea: askatasuna. Kartzelan hainbeste denbora pasa eta gero kanpoan, askatasunean dituzun gauzak ihes egiten dutela ikus dezakezu, eta zure babes bakarra kartzela dela konturatzen zara. Beraz, espazioan ere kontrajarpena dago; hainbeste gorrotatzen den askatasun eza da azkenean babes bakarra. "498 haletatik erdia baino gehiago etorritako bidetik bueltatu ziren kartzelara. Ez zuten nora joan, ez zekiten nori laguntza eskatu...". Protagonista etsita dagoen pertsona bat da, ez du ezertan sinisten. Pertsonak erabakitzeke gaitasunik ez daukagula adierazten du bere kontatzeko erak. "panpinak baino ez garenez,..." Etsipena dago hasieran, eta amaie-

ran ere etsipena dagoela asko nabari da. Kartzelako istorioan, kartzelara buelta egiten dutenean, ezer ez daukagula adierazten da, ohitu garen sistema da babeste gaituen gauza bakarra, nahiz eta gorrotagarria dela jakin: *"hori sistema eraginkorra da, dudarik gabe."*

Ipuinaren amaieran, pertsonak ezertarako ballo ez dugula alpatzen da, hasieran bezala. Beti behar dugu kanpoko zerbait bizirau-teko. *"Ez gara ezer. [...] Eta panpinak baino ez garenez [...] panpinek ez dute inoiz jolasean parte hartzen, beraiek dira jolasa"*

Laugarren ipuinean, gorago esan dudan bezala, ume jaiogabe bat agertzen da. Haur honek bere amaren uterotik kanpo dagoena ezagutu nahi du hasiera batean, baina gero ezezaguna den hori ez du berarentzat nahi, ez du maite.

NESKAREN "MITOAREN ERORKETA":

Sarreran esan bezala, liburuan zehar, ipuinetan zein eleberrian, aurrera joan ahala Txemari bere neskalagunaren irudia aldatu egiten zailo. Idealizatuta zuela ikusten du, eta benetako Eider ezagutzen duenean, hau da, Eiderren benetako izaera, jarrera, sentimenduak, etab. ezagutu dituenean minduta sentitzeaz gain, jokabide hori gustatzen ez zaila. Ikusten du. Askotan, beldurrez jarrailtzen zuen Eiderrek egindako bidala berregiten, zer aurkituko zuenaren beldur zen.

Ipuinetan "desmitifikazio" hau ez da eleberrian bezain garbia, baina horrelako sentipenak nabari dira. Hau hobeto azaltzeko, aurreko ataletan alpatutako ezaugarri batzuk ekarriko ditut. Lehenengo argazkian neska bat urruntzen ageri da, ihesean bezala. Emakumea da lekuz mugitzen dena, ohiko lekutik mugitzen dena, etorkizun hobe baten bila aldaketarako prest dagoena. Baina eleberrian, gorago azaldu dudan bezala, neskak, Eiderrek, bere bizimoduarekin amaitu nahi du baina Txemari mina ez emateagatik ez du aldaketa egiten. Hala ere, aukera txarra dela erakusten du liburuak, azkenean, bere buruaz beste egitea erabakitzen duelako. Hortaz, gizonaren paperak ere garrantzia handia dauka. Azken ipuinean, esaterako, oilarrak arazoaren aurrean aurrera egin ezina erakusten du, eta neurri batean Txemak ere ezin dio bere arazoari aurre egiten; Eiderren heriotzari aurre egitea oso zaila egiten zailo, baina benetan zaila

egiten zaiona bere bizitzako betekizuna ondo ez betetzea da. Txemak Eiderren bidala ezagutu eta gero, denbora galtzen egoteaz gainera, Eiderrek behar zuena jakin ez zuenez ezinegonaz sentitzen du bere buruaz beste egiteko aukera hartuaz. Honetaz gain, ipuinetan, gizona beti emakumearen menpe ageri dela garbi ikus daiteke la ipuin guztietan, gainera horietako batzuetan obsesioa izatera heltzen da.

Bibliografia: (2010eko apirila)

GABIRIA, Julen (2000): *Connemara gure bihotzetan*. Elkar. Donostia.

<http://www.etorkultura.com/publicaciones/publicacion.asp?prologo=91>

<http://www.ehu.es/ehg/literatura/?p=134>

<http://www.euskomedia.org/PDFAnlt/riev/47639643.pdf>

<http://www.euskaltzaindia.net/dok/euskera/71140.pdf>

Gogo onez errapen dila zuri Ave Maria

eta, gogorazten duela "Iudizio Jenerala", hain aipatua Eroi Arian

"Amorosen garagaitza" deritzen olerki da beste zati batetik harturik. Hainbat hitzak aldatuak dira zen hainbat duan. Etxeparek jendeen artean gaur, "amorosen" munduan, aholku bat (jazak gura) emanez jende gazteari, munduko bikote guziet

Ahatek, bere edozein lan-dian (1980) inoiz arazten du hanturaren berriak gogorazten dituzten duela poetikak eta beste batzuetan ere hain egon ohiak.